

ARBORETUM

při Domově pod hradem Žampach

Výroční zpráva o činnosti v r. 2014

Název: Arboretum Žampach, Domov pod hradem Žampach
IČ: 00854271
Adresa: Domov pod hradem Žampach, č.p.1, Žampach, 564 01 Žamberk

Telefon: 465 618 184, 603 569 564
Fax: 465 618 010

E-mail: uspza@uspza.cz
Webové stránky: www.uspza.cz/arboretum

Zřizovatel: Pardubický kraj, Krajský úřad Pardubice,
Komenského náměstí 125, 532 11 Pardubice

Právní forma: příspěvková organizace

Ředitel Domova: PaedDr. Luděk Grätz

1. Základní údaje

Arboretum Žampach je místním neinstytucionálním zařízením a je nedílnou součástí Domova pod hradem Žampach, příspěvkové organizace Pardubického kraje.

Geografické údaje

Arboretum se nachází v lokalitě podhůří Orlických hor v nadmořské výšce 440 m. n. m. přímo pod hradním kopcem s vrcholem ve výšce 545,7 m. n. m.. V této části Podorlicka se nachází permský zlom a krajina je zde typická červenými slínami a pískovci.

Dále se v arboretu uplatňují faktory vyplývající ze specifických podmínek místních, včetně mikroklimatických. Průměrná teplota v Arboretu v roce 2014 byla 11,2°C, přičemž nejvyšší teplota byla naměřena 10.5.2014, a to 40°C. Nejnižší naměřená teplota v tomto roce byla 26.1.2014, -12,6°C.

Celková velikost obhospodařovaných ploch:

4,15 ha

Počet taxonů rostlin ve venkovní zahradě:

do úrovně rodů	185
do úrovně druhů	521
do úrovně kultivarů	367

Naučné tabule a jmenovky u většiny rostlin ve sbírkách (okruh vnitřním areálem a horním parkem), přibylo značení v dolním parku a to v lokalitě 'U pěti dubů' a u rybníčku přibyly informace o bambusech. Svou funkci plní nová informační cedule v Dolním parku (mapa s popisem dřevin, návštěvní řád + kulturní památky).

Elektronický průvodcovský systém:

informační systém o sbírkovém fondu na www stránkách arboreta

http://www.uspza.cz/index_sub.php?id=5600 .

Fotogalerie dřevin najdete na stránkách <http://galerie.uspza.cz/> .

Funkční je interaktivní mapa dolního parku <http://www.uspza.cz/mapa/> .

Otevírací doba pro veřejnost, specifikace:

Otevřeno celoročně bez omezení.

Možnost exkurze s odborným průvodcem po sbírkách na objednávku (po telefonické domluvě, či e-mailem) pro všechny skupiny (školy, veřejnost, zdravotně postižení, zájmové kroužky, atd.) po předchozí domluvě.

Vstupné zdarma.

Specializovaná zařízení v zahradě:

meteorologická stanice, web kamera, nápojový automat a automat s drobným občerstvením, bezbariérové WC, zdarma přístup na internet

Vybavení pro návštěvníky, specifikace:

bezbariérový přístup, parkoviště, stojany pro kola, vjezd do areálu, WC, lavičky, altány a úkryty před deštěm, odpadkové koše, občerstvení, dětské hřiště (trampolína, stůl a vybavení na stolní tenis, ruské kuželky, prolézačky, houpačky), přednáškový sál, zvláštní výstavní prostor (lapidárium kamenných pozůstatků hradu Žampach), vitrína sloužící k výstavě semen a plodů významných stromů (přesunuta z altánu do zimní zahrady) a k ní náležící informační cedule o plodech a semenech rostlin.

V roce 2011 byla dokončena rekonstrukce hřiště na míčové hry u altánu a instalován architektonický prvek „Čertovy kameny“. V roce 2012 byl vyroben nový vstupní informační panel, který je umístěn na kotelně.

Prodej suvenýrů v turistickém informačním centru:

Pohlednice arboreta (4 roční období) a areálu, turistická známka místa, turistická vizitka Žampachu, Arboreta Žampach a Lanšperka, turistická sběratelská karta arboreta Žampach, magnetka Žampach, speciální razítka arboreta a zříceniny hradu Žampach.

Informační brožury místa, propagační materiály Pardubického kraje, turistické mapy, apod.

Propagační materiály místa, výrobky z dílen pracovních center Domova (keramika, textil, svíčky apod.). Volný přístup na internet.

2. Přehled činnosti arboreta

Z historie

Úprava zámeckých parků v anglickém stylu pochází z doby činnosti manželů Lützwových na Žampachu v letech 1884 -1933 a souvisí s větší přestavbou zámku v této době. Po konfiskaci v roce 1948 byl zámek již vždy využíván pro sociální účely. Do konce osmdesátých let 20. století došlo k velkému zanedbání parkových ploch a vysázení dřevin. Současná dlouhodobá obnova parku a výsadba sbírkových rostlin se datuje od roku 1990 a trvá do současnosti.

Současnost

Arboretum Žampach je součástí zámeckých parků na Žampachu, které jsou státem chráněnou kulturní památkou (rej. č. 4167/3). Zámecké parky v celkové výměře více než 4 ha plochy jsou členěny na horní a dolní část (pod silnicí) a park ve vnitřním zámeckém areálu, kde se nachází také skalka.

Arboretum jako řádný člen Unie botanických zahrad České republiky (od 8. 2. 2007) se zapojuje do programů udržování sbírkového fondu dřevin a je také otevřeno potřebám výzkumu a výuky. Vede evidenci formou odborné databáze dřevin a současně udržuje informační systém arboreta pro veřejnost. Zajišťuje celoroční přístupnost areálu arboreta pro veřejnost a prostřednictvím Turistického informačního centra Žampach zajišťuje programy pro organizované skupiny s průvodcem a přístup k internetu zdarma.

Specifickým účelem arboreta je budování společenských kontaktů spojených s provozem arboreta ve prospěch sociální integrace obyvatel Domova pod hradem Žampach. Zámecké parky a arboretum Žampach jsou místem práce a odpočinku obyvatel Domova.

V Arboretu na Žampachu jsou zastoupeny dendrologicky hodnotné a také u nás ojedinělé druhy dřevin. Ve vnitřním areálu a v horním zámeckém parku je realizován tabulový informační systém, jehož cílem je poskytnout základní informace o stromech a keřích zastoupených v parkové výsadbě. Informační systém arboreta zahrnuje mimo jiné poznávací okruh, na jehož stanovištích jsou k dispozici základní informace (texty, obrázky a fotografie) celkem o více než 100 rodech dřevin, jejichž zástupce lze v místě snadno vyhledat. Celkem arboretum a zámecké parky na Žampachu zahrnují více než 500 druhů a odrůd dřevin.

V roce 2009 se uskutečnilo v arboretu Žampach setkání členů Unie botanický zahrad (srpen 2009). Dvoudenní program byl bohatý – přednášky byly zaměřeny na cestování a lov flóry. Přednášející se věnovali především oblastem jako Madagaskar, Peru, Sarawak nebo Mexiko. Součástí programu byla exkurze účastníků do Alpinária v Sedloňově. Akce se zúčastnilo 38 reprezentantů arboret a botanických zahrad z mnoha koutů České republiky.

Dne 15. října 2009 překvapil zaměstnance Arboreta příval nového sněhu. Jelikož většina stromů v parku nestihla opadat, sních způsobil v parku doslova kalamitu. Poničeno bylo přibližně 40 stromů, u některých z nich nebyla možná náprava a došlo k jejich vykácení. Po dobu 14 dnů byl z důvodu bezpečnosti park pro návštěvníky uzavřen. V této době se likvidovaly škody způsobené nečekaným přívalem sněhu.

V roce 2010 byl vypracován první pracovní list pro žáky prvního a druhého stupně základních škol s názvem Záchrana Arboreta. Žáci mají při návštěvě Arboreta možnost v případě zájmu vyplnit tento list podle informačních tabulí umístěných v Arboretu. V roce 2010 také započala rekonstrukce hřiště na míčové hry v areálu u altánu. Dokončeno bylo v roce 2011. V altánu byla v prosinci 2010 umístěna vitrína, která byla v prosinci 2011 přemístěna do zimní zahrady a slouží pro výstavu plodů a semen pěstovaných stromů. Ve venkovním altánu zůstala bedna pro uložení herních prvků jako ruské kuželky a pálky na stolní tenis.

V roce 2011 (podzim) byla zrealizována sadová úprava v horním parku. Šlo o vybudování ostrůvku a osazení rostlinami bylinného patra dle návrhu Ing.H.Hanyšové.

V horním parku u vstupu na vzdušnou lávku byly instalovány „Čertovy kameny“. Tyto kameny byly objeveny při rekonstrukci opěrné zdi podél silnice vedoucí do Písečné. Kameny instaloval ak. soch. René Tikal.

Proběhlo také prořezání líp v rámci projektu „Zdravější stromy pro zítřek“.

V roce 2012 byl pro vysazené bylinné patro instalován automatický závlahový systém. Návrh vznikl u firmy Hunter, veškeré práce zajistila firma AZ zahrada. Tento systém je využíván v Horním parku a později byl nainstalován i na prostor Skalky. U jednotlivých záhonů lze nastavit automaticky se spouštějící závlahu, ale lze využít i přenosných trysek, kterými jsme schopni zajistit závlahu i mimo záhony s bylinným patrem.

Dokončena byla i výroba nové informační cedule, která napomáhá příchozím návštěvníkům lépe se zorientovat v celém místním areálu a přibližuje i zajímavosti, které jsou zde k vidění.

V roce 2013 byly v dolním parku instalovány informační cedule v lokalitě u rybníčku, kde se návštěvníci mohou dočíst něco o bambusech. Dále pak byla instalována informační cedule v lokalitě U pěti dubů, kde se vyskytuje plně chráněná bledule jarní (*Leucojum vernum*). Společně s touto instalací proběhlo zpevnění cesty, vedoucí k ohništi a k právě zmiňované lokalitě U pěti dubů.

V horní části dolního parku u veřejného parkoviště byla instalována oboustranná informační cedule s informacemi a fotografiemi zajímavých míst a kulturních památek, které lze na Žampachu navštívit. Na protější stranu je dokončována cedule s mapou dolního parku, kde jsou jednotlivé dřeviny popsány jmenovkou a návštěvník se tak lépe zorientuje. Tato mapa slouží nově také jako podklad pro interaktivní mapu, kterou najdete na stránkách <http://www.uspza.cz/mapa/> a kde pod jednotlivými odkazy u rostlin můžete získat další informace o dané rostlině spojené s aktualizovanou fotogalerií a dalšími podrobnými informacemi.

V tomto roce zde také proběhla dvoutýdenní praxe studentky Mendelovi univerzity v Brně. A kontaktovala nás i studentka Střední zahradnické školy v Litomyšli, která by chtěla ve zdejším arboretu zpracovat maturitní práci na téma Ovocné dřeviny v arboretu Žampach (spolupráce proběhne během roku 2014).

V roce 2014 v červnu byl otevřen malý **botanický skleník** Arboreta Žampach. Je určen pro aktivizační činnost našich uživatelů. Pro veřejnost je přístupný během otevírací doby TIC Žampach, vstup je povolen pouze s průvodcem (např. zaměstnanec TIC). Skleník je vybaven elektronickým zabezpečovacím systémem a automatickou závlahou. Své místo zde našla flora subtropického pásma a také drobné ptactvo, akvarijní a jezírkové ryby. Z důvodu vegetačního klidu subtropických rostlin je skleník navštěvován především v letní sezóně. Odkaz zde: <http://www.uspza.cz/index.php?id=11020>

Počet návštěvníků za rok 2014:

Během roku navštíví arboretum velké množství turistů, ale zejména návštěvníků kulturních akcí, které pořádá Domov pod hradem pro veřejnost.

Vstup do arboreta a na většinu akcí domova je zdarma (výjimkou je Letní hudební festival).

V organizovaných skupinách (objednané): 496 návštěvníků

Náhodných návštěvníků: cca 5000 návštěvníků (nelze evidovat v rámci volného vstupu)

Při akcích: cca 3100 návštěvníků

3. Aktivity a činnost arboreta pro veřejnost

Arboretum nabízí návštěvníkům kvalitní informace o stromech a keřích zastoupených ve výsadbě, a to formou informačních tabulí přímo v parku, formou tištěných informačních materiálů a také nabídkou přednáškových pořadů pro skupinové exkurze ve velkém sále kaple. Informační systém arboreta zahrnuje mimo jiné poznávací okruh, na jehož stanovištích jsou k dispozici základní informace o více než 100 rodech dřevin, jejichž zástupce lze v místě snadno vyhledat. Základem poznávacího okruhu je 15 oboustranných informačních tabulí a více než 600 informačních tabulek u jednotlivých dřevin. Ucelené informace jsou k dispozici také v elektronické podobě na webových stránkách v sekci Arboretum.

Prostřednictvím našeho Turistického informačního centra na Žampachu nabízíme individuálním i skupinovým návštěvám z řad široké veřejnosti ucelené informace zaměřené na přírodní a památkové hodnoty místa.

Vzdělávací pořady pro školy

- přírodní památky – Arboretum Žampach
- pracovní listy pro žáky prvního a druhého stupně základních škol
- výklad lektora (zámecké parky, jejich historie i současnost, zahradní architektura, význam dřevin, a pod.)
- v roce 2016 je plánované vybudování smyslové stezky

Herní kouty a místa k odpočinku pro návštěvníky arboreta

Součástí areálu je zahradní altán, který poskytuje odpočinkové zázemí návštěvníkům arboreta a zároveň je využíván během konání akcí pro veřejnost jako venkovní scéna. Park zahrnuje také hipodrom s výběhem pro koně a speciálním nástupištěm, dobře vybavený a udržovaný herní kout s atrakcemi a posezením pro malé i velké návštěvníky, volejbalové hřiště, ruské kuželky, trampolína. Všechna tato zařízení jsou určena k aktivnímu odpočinku obyvatel Domova i návštěvníků arboreta.

Větší rekonstrukce nebo investiční akce v zahradě (dostavby, přístavby, novostavby):

- 2004 - zahradní altán, lapidárium, panoramatická vyhlídka na Orlické hory
- 2006 - TIC, veřejně přístupný internet v souvislosti s informačním systémem arboreta
- 2007 - dětské hřiště (nové herní prvky), počátek rekonstrukce prostoru „ skalka“
- 2008 - založena skalka pod lávkou u dětského hřiště
- 2009 - doplnění herních prvků o trampolínu, stolní tenis
- 2010 - započala rekonstrukce hřiště na míčové hry u altánu, vitrína v altánu vhodná pro výstavu semen a plodů místních stromů
- 2011 - prořezávání líp v rámci projektu „Zdravější stromy pro zítřek“
 - značení sbírky čarovníků na skalce
 - sadová realizace bylinného patra v horním parku podle návrhu Ing.H.Hanyšové
 - aktualizace hlavního informačního panelu

- 2012 - instalace automatického závlahového systému v části Horní park a Skalka
- instalace nového informačního panelu
- příprava informačního panelu pro část Dolní park
- 2013 - instalace informačního panelu v Dolním parku
- 29.07.2013 bylo Arboretum Žampach zasaženo silnou noční bouří, která napáchala škody v zámeckých parcích
- článek o Arboretu Žampach v časopisu Flóra 2013
http://www.uspza.cz/soubory/clanek_flora_2013.pdf
- 2014 - v červnu roku 2014 byl otevřen malý **botanický skleník** Arboreta Žampach
[Fotografie ze skleníku - zde](#)

Akce konané v zahradě během roku, další možnosti pro veřejnost:

Zázemí veřejnosti poskytuje Turistické informační centrum s venkovní terasou v areálu Domova. Arboretum a zámecké parky na Žampachu jsou veřejně přístupné po celý rok. Organizované prohlídky je třeba předem domluvit písemně, mailem nebo telefonicky. Individuálním i skupinovým návštěvám z řad široké veřejnosti jsou k dispozici informační programy zaměřené na přírodní a památkové hodnoty místa. V zámeckých parcích a areálu arboreta pořádá Domov pod hradem Žampach každoročně několik akcí pro veřejnost.

V roce 2014 se uskutečnily tyto:

Masopust – sobota 1.3.2014
Animo Žamberk 'Byl jednou jeden drak' pohádka v kapli - čtvrtek 20.3.2014
Pochod přes tři hrady – sobota 10.5.2014
Zámecká slavnost a Den otevřených dveří – sobota 31.5.2014
Letní hudební festival pod hradem Žampach – sobota 12.7.2014
Šmídl realle – stanoviště s kvízem v arboretu – 26.4.2014
Žampašská pouť sv. Bartoloměje – sobota 23.8.2014
Dny otevřených dveří v rámci Týdne sociálních služeb – 7. a 8.10.2014
Jarmark, dětské dílny a vánoční koncert – 12.12.2014
Vánoční besídka v kapli – 17.12.2014

Zpracovala:
Kristýna Hanzelková DiS., vedoucí arboreta
V Žampachu dne: 23.2.2015

Schválil:
Grätz Luděk, PaedDr., ředitel DPH Žampach